

Matko Botić

Dnevnik odrastanja riječkih kazališnih tinejdžera

HKD teatar / Međunarodni festival malih scena Rijeka – 15 godina, monografija;
urednik Hrvoje Ivanković,
HKD teatar / Međunarodni festival malih scena Rijeka,
Rijeka, 2009.

Svaki kazališni čin prije svega je, citirajući Johna Steinbecka, *dogadaj u vremenu*, pa nakon isteka vlastitog trajanja životari uglavnom u nepozdanim sjećanjima i parcijalno očuvanim novinskim arhivama. Riječki HKD teatar i Međunarodni festival malih scena ovom su raskošnom publikacijom istrgli iz galopirajućeg zaborava vlastiti trud i rezultate, koji zbijeni u knjigu strše kao jedna od rijetkih hrvatskih oaza živog i beskompromisnog kazališnog stvaranja nastalog u vremenu u kojem su muze uglavnom šutjele.

HKD teatar osnovali su 1993. godine glumac Nenad Šegvić i redatelj Lary Zappia, želeći riječko i hrvatsko glumište obogatiti komornim teatrom koji bi u izravnom kontaktu s gledalištem stupio u kreativan suodnos kako s klasicima dvadesetoga stoljeća tako i s recentnim, suvremenim dramskim naslovima. Već nakon uspjeha prve premijere, *Albeejeve Tko se boji Virginije Woolf?*, Šegvić u suradnji s kazališnim kritičarom Daliborom Foretićem pokreće i festival komornih scena, koji će od skromnoga hrvatskog okupljališta malih teatarskih formi u samo nekoliko godina narasti do jednog od najznačajnijih kazališnih festivala u široj regiji. Nakon godina rasta i razvoja, devetnaest premijera i petnaest izdanja festi-

vala nagomilalo se kao vrijedna teatarska popudbina u sjećanjima riječkih kazališnih posvećenika pa se knjiga koja će sačuvati barem djelić te popudbine nametnula kao logičan i potreban potez. Rezultat je inicijative je upravo izašla monografija, nazvana *HKD teatar / Međunarodni festival malih scena Rijeka – 15 godina*. Monografiju je osmislio i uredio Hrvoje Ivanković, zapamćen i kao najdugovječiji selektor Festivala pa je spoj njegove stručne prosudbe te insiderske subjektivnosti odredio cjelokupan diskurs knjige. Naime, svi teatarski stručnjaci dovoljno upućeni u rad HKD teatra i Festivala na neki su način već bili njihovim dijelom, bilo kao selektori, voditelji okruglih stolova, članovi žirija ili jednostavno kao vjerni gledatelji i navijači. No, angažman upravo tih ljudi u radu na knjizi nije anezestirao potreban kritički žalac pa se u prosudbama o kvalitativnim dosezima pojedinih predstava ili odluka festivalskih selektora nerijetko može pročitati i izrazito kritičko mišljenje, što je u ovakvim obljjetničkim monografijama više rado viđena iznimka negoli pravilo. Ivanković je knjigu podijelio u tri tematska bloka, koji prema kraju rastu opsegom, makar su za uvid u rad HKD-a i Malih scena jednako bitni. Prvi je posvećen osnivaču i *spiritus movensu* Teatra i Festivala, riječkom glumcu Nenadu Šegviću, središnji dio pripovijeda priču o repertoarnom profilu HKD teatra, a posljednji je dio vjeran prikaz strmoglavog uspona Festivala, od skromnih početaka do gostovanja najznačajnijih europskih kazališta i redateljskih zvijezda. Drugi i treći blok upotpunjeni su temeljito izrađenim teatrografskim dodacima, koji

esejističkom diskursu pojedinih tekstova dodaju prijeko potreban materijal za daljnja teatrološka proučavanja.

Knjiga se nakon Ivankovićeve uredničkog proslova otvara osobnim obraćanjem Nenada Šegvića, opisujući u nekoliko intimnih, ali ne i patetičnih pasusa *kako je sve počelo*. Sažetu i informativnu umjetničku biografiju Nenada Šegvića u nastavku potpisuje Darko Gašparović.

Središnji blok iz nekoliko različitih očišta pokušava rasvijetliti fenomen HKD teatra i njegova bogatog opusa, od antologijskih predstava do manje uspješnih naslova. Taj dio knjige otvara članak Jasena Boke, smještajući u njemu svojstvenom ironičnom stilu začetak HKD-a u *junačka vremena* hrvatskoga domoljubnog kiča, u kojima je okrenuto prema modernim klasicima i suvremenom američkom repertoaru subverzivni čin otpora i vapaj za kazalištem koje propituje teme iz sadašnjosti. Na Bokin tekst koji opsegom stiže tek naznačiti osnovne repertoarne linije HKD teatra nastavlja se mnogo opširniji članak Darka Gašparovića, koji znanstveničkom akribijom, ali i kritičarski bespoštedno secira društveni kontekst nastanka HKD-a i pojedinačne dosege svake od devetnaest premijera. Gašparović opravdano dovodi u vezu nastanak riječkog teatra s odvajanjem Branka Gavella 1953. iz HNK-a u Zagrebačko dramsko kazalište i s radom Teatra ITD pod vodstvom Vjerana Zuppe, nalazeći u tim primjerima dotirne točke koje će naglasiti temeljne postulate estetskog i organizacijskog kreda HKD-a. Poput Zagrebačkoga dramskog kazališta i Teatra ITD, i HKD je nastao kao

otpor okoštalom mainstreamu središnje nacionalne kuće, a za ITD ga veže i sličan način funkcioniranja, bez stalnoga glumačkog ansambla i tek s minimumom pomoćnih službi. U središnjem dijelu knjige može se naći i iskren, intiman i dirljiv oproštaj od prvih petnaest godina samog Laryja Zappije, koji ne zamarajući se faktografijom ispisuje osobnu mrežu *živih slika, trenutaka i mirisa* iz zajedničkog rada. Hrvoje Ivanković zatvara središnji esejistički blok nadahnutim prikazom Zappijina redateljskog djelovanja, koji se ne zadržava isključivo na predstavama HKD-a već na uvjerljiv i sveobuhvatan način osvjetljava jednu od zanimljivijih redateljskih osobnosti na ovim prostorima. Višnja Višnjić Karković od zaborava je spasila i sve sudionike, datume, izmjene u podjelama i nagrade u uzorno složenoj teatrografiji sa svim izvedenim premijerama i obnovama.

Treći i najopsežniji dio knjige posvećen je Međunarodnom festivalu malih scena, a započinje tekstom Darka Lukića koji iz pozicije aktivnog sudionika podsjeća na prvih pet godina Festivala, tada još zvanog Hrvatski festival malih scena, smještajući ga u kontekst hrvatskih kazališnih prilika i podsjećajući na njegovu konstantnu otvorenost i želju za internacionaliziranjem te uspoređivanjem najboljih hrvatskih predstava sa stranom konkurencijom. Tajana Gašparović u eseju o idućih deset godina Festivala bira drugačiji put pa u temeljitoj studiji o svakoj godini zasebno progovara o selektorskim koncepcijama i najvećim festivalskim uspješnicama, sjetivši se dakako i predstava kojima na takvom festivalu nije bilo mjesto. Bojan Munjin ispisuje sažetu kompa-

rativnu analizu riječkog festivala i ostalih velikih teatarskih smotri u regiji, kao što su zagrebački Festival svjetskoga kazališta i Eurokaz, beogradski Bitef i sarajevski MESS. Svjetlana Hribar svoj je tekst posvetila fenomenu po kojemu je Međunarodni festival malih scena nadaleko poznat – riječkoj publici koja u neobično velikom broju ostaje na okruglim stolovima nakon predstava, imajući potrebu čuti glumce i redatelje i osobno im reći vlastite dojmove. Teatrografiju koja uključuje sve izvedene predstave, članove žirija i nagrade sastavili su Višnja Višnjić Karković i Hrvoje Ivanković, a kao poseban dodatak na kraju knjige nalaze se i biografije "titulara festivalskih nagrada", zaslužnika po kojima su nazvane nagrade na festivalu: Dalibora Foretića, Anđelka Štimca, Veljka Maričića i Doriana Sokolića. Ne treba zaboraviti ni bogat slikovni prilog kolektivnoj memoriji pa u mnoštvu fotografija u knjizi najveću pozornost plijene one iz "preddigitalnog doba", koje bi, da nije ovog izdanja, po svojoj prilici bile zaboravljene i izgubljene.

Monografska izdanja poput ovoga mogu nekad za sobom povući sjetu za izgubljenim vremenima, često su tek gorka podsjetnica na bolju prošlost. Srećom, šesnaesta sezona HKD teatra s izvrsnom *Menažerijom* i novo izdanje festivala sa sjajnim predstavama Pintera, Frljića, Koršunovasa i Castorffa pokazuju kako će ovom ukoričenom spomenaru na prvih petnaest godina HKD teatra i Malih scena vrlo brzo ususret doći materijali za nove monografije, osvrte i teatrološke analize.